

Беларуская Miscellanea

Рэдактар „Крывіча“ п. В. Ластоўскі вельмі заінтрыгаваны пытаньнем пра беларускія друкі ў Тыльжы, зь якімі дагэтуль ані ён, ні хто яшчэ зь беларускіх бібліёграфаў не сутыкаўся.

Інфармацыю пра гэтыя беларускія друкі п. В. Ластоўскаму даў нядаўна стары літоўскі друкар Марцін Янкус. Ён паведаміў, што напрадвесні 1892 г. расейска-нямецкую мяжу нелегальна перайшоў пэўны малады чалавек, які прадставіўся як Антон Абрамовіч і зьвярнуўся да мясцовых літвінаў з прапановаю надрукаваць у Тыльжы беларускія брашуры. Выданьне гэтае неўзабаве ажыццявілася за грошы, якія Абрамовіч атрымаў зь Менску. Найперш у друкарні Шэнка былі надрукаваныя лемантар і яшчэ дзьве брашуры, загатоўкаў якіх Янкус ня памятае. Потым Абрамовіч перайшоў у друкарню Янкуса і тут надрукаваў тры кніжачкі, зь якіх Янкус памятае загатоўкі дзвюх: „Ян Скіба“ і „Дзядзька Антон“. Брашуры былі нелегальна перапраўленыя церазь мяжу, а потым пасланыя ў Менск. Сам жа Абрамовіч выехаў у Швэйцарыю.

У сувязі з гэтай інфармацыяй п. Ластоўскі зьвяртаецца да чытачоў з пытаньнем, ці не валодае хто якімі дакладнейшымі звесткамі пра гэтую загадкавую справу.

Мы можам у пэўнай ступені задаволіць цікавасьць рэдактара „Крывіча“.

П. Янкус недакладна запомніў імя таго маладога чалавека, а можа, юнак з кансыпірацыйных меркаваньняў наўмысна яго сфальшаваў. Быў гэта не Антон Абрамовіч, а Марыян, родны брат рэдактара „Przeglądu Wil.“, які памёр у мінулым годзе ў Варшаве. Зьяўляючыся студэнтам Маскоўскага ўнівэрсытэту і належачы да рэвалюцыйнага гуртка (гл. нэкралёг у № 1 „Przegl. Wil.“ за 1925 г.), ён узяўся за друкаваньне агітацыйных брашураў па-польску і па-беларуску і дзеля гэтага нелегальна перабраўся за мяжу, маючы на мэце Тыльжу, у той час знаны літоўскі выдавецкі асяродак. Яму ўдалося туды дабрацца, надрукаваць і даставіць маскоўскаму гуртку пажаданую „бібулу“. Якія брашуры былі на беларускай мове, дакладна ня ведаю. Засталася ў мяне ў памяці толькі адна — п. з. „Дзядзька Антон“, якая зьяўляецца пераробкаю слыняй польскай сацыялістычнай брашуры „Ojciec Szymon“.

Можа, хто-небудзь з жывых яшчэ калегаў Марыяна Абрамовіча, удзельнікаў таго польскага гуртка, захаваў у памяці ўсе загатоўкі друкаваных у той час з такою цяжкасьцю выданьняў? Экзэмпляры іх у кожным разе мусілі перахоўвацца ў архівах царскай жандармэрыі.